

De krachtige Terugkoppeling

Verslag van de bestuurlijke
conferentie over de verbinding tussen

- **Cultuurdeelname**

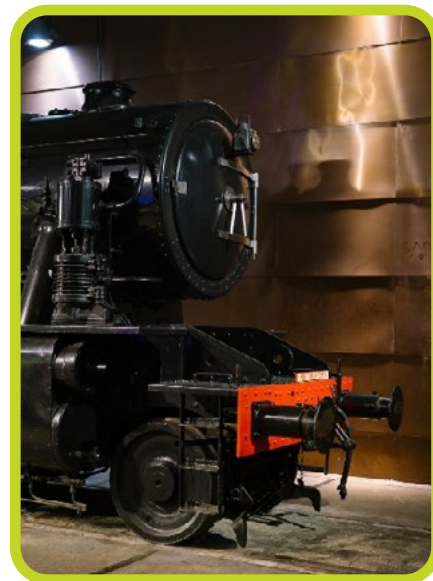
- **Welzijn**

- **Zorg**

Terugkoppeling

Wat een goede sfeer, enthousiasme en opkomst! Afgelopen donderdag kwamen we met ruim 150 mensen bij elkaar in het Spoorwegmuseum in Utrecht voor de Krachtige Koppeling. Een mooie samensmelting van deelnemers uit zorg, welzijn, kunst & cultuur, wetenschap en onderwijs.

Het programma van de middag zag er zo uit:

- Plenaire welkom en inleiding
- Key note door Geert-Jan Stams
- Bestuurlijk panel met voorbeelden over inzet van cultuur in zorg en welzijn
- Showcase – inspiratie uit [subsidieregeling Samen Cultuurmaken: Anderhoofd koor](#)
- Aan de slag aan de tafels.
- Showcase – inspiratie uit [subsidieregeling Samen Cultuurmaken: Wild Producties](#)
- Vervolg Aan de slag aan de tafels.
- Afsluiting

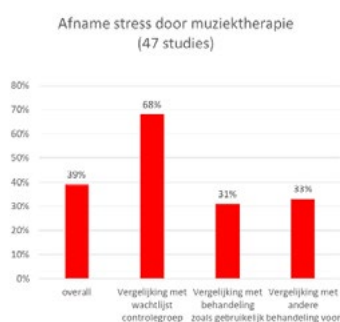
In dit document tref je een terugkoppeling aan van de verschillende onderdelen. De uitkomsten van de gesprekken aan de tafels (die zijn vastgelegd in spoorboekjes) hebben we apart opgenomen.

Professor Geert-Jan Stams deelde in zijn key note zijn inzichten en onderzoeksresultaten.

Onderstaande resultaten geven aan wat muziektherapie betekende voor de afname van stress en wat muziek maken betekent in het terugdringen van agressief gedrag. Ofwel bewijs dat culturele interventies werken.

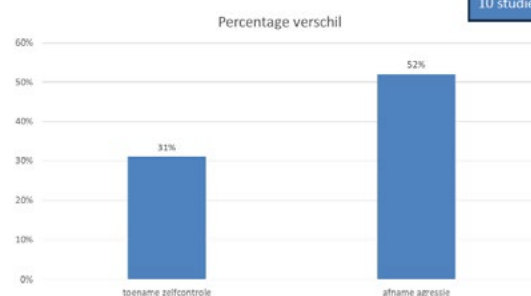
To cite this article: Martina de Witte, Ana da Silva Pinho, Geert-Jan Stams, Xavier Moonen, Arjan E.R. Bos & Susan van Hooren (2022) Music therapy for stress reduction: a systematic review and meta-analysis, Health Psychology Review, 16:1, 134-159, DOI: 10.1080/17437199.2020.1846580

Music-based intervention to reduce aggressive behavior in children and adolescents

A meta-analysis

Peijie Ye, MB^a, Zhaohui Huang, MD^a, Huan Zhou, MD^{a,b}, Qishou Tang, MD^{a,c}

Tips uit de presentatie van Geert-Jan

- **Steven Pinker:** The better angels of our nature. Why violence has declined.
- **Philip Claudel:** Schemering
- **Het leerorkest:** Omdat muziek voor iedereen is
- **Judith de Leeuw:** JDL STREET ART Amsterdam Based Female Street Artist

Panelgesprek

Onder leiding van dagvoorzitter Marian Spier sprak het panel over het belang van de krachtige koppeling tussen cultuur, zorg en welzijn en hoe zijn hier zelf in hun organisaties mee aan de slag zijn. Wat kun je als bestuurder faciliteren en waar moet je op sturen?

In het panel zaten:

- **Fleur Gräper-van Koolwijk** demissionair staatssecretaris Cultuur en Media, [OCW](#)
- **Floor van Berkel** [R-Newt](#) (jongerenwerk, Tilburg)
- **Godfried Barnasconi** [Cordaan](#) (zorgorganisatie, Amsterdam)
- **Teddy Vrijmoet** [de Lindenberg](#) (cultuurhuis, Nijmegen)

Inzichten uit het panel:

- De Lindenberg voert gesprekken met gemeente, zorgorganisaties én woningcorporaties.
- Impact aantonen is een gezamenlijke verantwoordelijkheid.
- Er zijn veel tekorten in de zorg (financieel en personeel) dus we kunnen niet door op deze weg. Dit vraagt om een andere aanpak om kwaliteit van leven te verbeteren. Daar speelt kunst & cultuur een rol. Kunst en cultuur kan een belangrijkere rol spelen om de kwaliteit van leven te verbeteren.
- Hang de inzet van kunst en cultuur niet alleen aan het verlagen van zorgkosten. Vertrek vanuit (veer)kracht.
- Aandachtspunt: zorg dat kunstenaars betaald krijgen, het zijn immers professionals. Fair pay is essentieel!
- Zorg dat je als bestuurder alleen stimuleert en faciliteert maar niet alles in beleid vastlegt. Benut de energie en ideeën die er zijn van medewerkers, cliënten en partners.
- Pas zo nodig je organisatievorm aan zoals de Lindenberg deed.
- De staatssecretaris erkende en benadrukte de kracht van Cultuurparticipatie voor de aanpak van de uitdagingen in het sociaal domein en sprak haar grote waardering uit voor allen die daaraan bijdragen. Ze sprak de hoop uit dat op zowel rijks, provinciaal als lokaal niveau samenwerking tussen welzijn, zorg, en cultuur wordt verbreed en bestendigd en zei toe daar waar mogelijk hieraan bij te dragen.

“We denken nog in stukjes, vanuit onze eigen bubbel en specialisatie.”

Gesprekstafels

Aan de verschillende tafels zaten mensen met verschillende achtergronden. Om samen te zoeken naar krachtige koppelingen. De input van de tafels hebben we verzameld [in dit document](#).

Kijk daar rustig doorheen en laat je inspireren. Het spoorboekje wat we hiervoor hadden gemaakt [staat hier](#).

Welke thema's werden aan de tafels besproken?

Hoe borg je zowel binnen het culturele als het sociale domein het belang en de kwaliteit van beide domeinen, ook door middel van financiële middelen, erkenning en faciliteiten? (aan 3 tafels besproken)

We moeten van believers naar vanzelfsprekendheid. Kunst als een vanzelfsprekende interventie voor iedereen die het nodig heeft. En iedereen heeft het nodig.

Hoe laat je de impact zien van deze koppeling, dus dat cultuur het sociaal domein verrijkt en mensen veerkrachtiger maakt?

Hoe kom je tot een goede gelijkwaardige samenwerking (hoe breng je werelden bij elkaar)? (aan 4 tafels besproken)

Hoe vind je de juiste samenwerkingspartners en bundel en deel je kennis en inspiratie?

Hoe faciliteren we integrale ontmoetingstijd (ook voor bestuurders)?

Starheid in financiering.

Hoe verleid je zorg en welzijn om de vraag aan cultuur te stellen?

Integraal gesprek voeren.

5 punten voor samenwerking

Voor de krachtige koppeling is dringend behoefte aan innovatieve, sector overschrijdende samenwerkingen tussen cultuur, zorg en welzijn. Veel gesprekken gingen over 'hoe werken we gelijkwaardig, integraal en interdisciplinair samen?'. Onderstaande vijf punten haalden we uit alle input zoals verzameld in de spoorboekjes.

1. Erken cultuur als essentiële schakel in het bevorderen van maatschappelijk welzijn en persoonlijke ontwikkeling.
2. Creëer een gezamenlijk financieringsmodel dat projecten op het snijvlak van deze domeinen ondersteunt.
3. Zet in op onderzoek naar de impact van cultuur binnen zorg en welzijn.
4. Faciliteer praktijkgerichte initiatieven die cultuur integreren in zorg- en welzijnsprogramma's.
5. Bouw nog meer aan langdurige partnerschappen die uitgaan van gelijkwaardigheid en wederzijds begrip.

Samenvattend: Voor een vruchtbare samenwerking tussen cultuur, zorg en welzijn is het essentieel om de unieke waarde van cultuur in het bevorderen van welzijn en gezondheid te omarmen. Dit vereist een gedeelde visie, waarbij we ons niet alleen richten op de financiële en praktische aspecten van samenwerking, maar ook op het bouwen van sterke, empathische relaties tussen de sectoren. Door samen te werken en te innoveren, kunnen we een holistische benadering van welzijn bevorderen die het leven van individuen verrijkt en gemeenschappen versterkt.

“Heb lef en doe en geef ruimte. Dus: schep de juiste voorwaarden (waaronder: fouten maken mag).”

EILANDJES OVERBRUGGEN

10 essentiële concrete acties om samenwerking te verbeteren en te versterken

Voor bestuurders in de sectoren cultuur, zorg, en welzijn, zijn de volgende 10 concrete acties essentieel:

1. Organiseer regelmatig sectoroverschrijdende dialoogsessies om kennis en ervaringen uit te wisselen.
2. Ontwikkel een gezamenlijk actieplan met heldere doelen en meetbare resultaten.
3. Stel een intersectoraal team samen met vertegenwoordigers uit cultuur, zorg, en welzijn.
4. Implementeer gezamenlijke trainingsprogramma's voor werknemers over de integratie van cultuur in zorg en welzijn.
5. Lanceer een pilotproject om de impact van culturele interventies in zorg- en welzijnssettings te testen.
6. Creëer met meerdere partners een gezamenlijk financieringsfonds specifiek voor cultuur-zorg-welzijn projecten.
7. Ontwikkel als bestuurder beleid dat de samenwerking en integratie tussen de sectoren ondersteunt.
8. Stimuleer onderzoek en verzamel data over de effecten van cultuur op welzijn en gezondheid.
9. Bevorder de zichtbaarheid van succesvolle projecten via media en professionele netwerken.
10. Evalueer en pas regelmatig de samenwerkingsstrategieën aan op basis van feedback en behaalde resultaten.

Deze acties vereisen een commitment aan een gezamenlijke visie en de bereidheid om te investeren in nieuwe manieren van werken, waarbij de waarde van cultuur in het bevorderen van welzijn en gezondheid centraal staat.

“Zet mensen uit de verschillende domeinen samen aan tafel met een regisseur/procesbegeleider of kwartiermaker die aanjaagt, faciliteert en/of ontzorgt.”

Enkele highlights uit de concrete acties die aan de tafels zijn geformuleerd:

“Benader vraagstukken uit sociaal domein en zorg holistisch”

- Verzamel alle bestuurders uit cultuur, zorg en welzijn voor het leveren van input op plannen vanuit hun visie op samenwerking. Om vervolgens te komen tot een stelselwijziging met gezamenlijke financiering. Bespreek dit domein overstijgend tijdens een zorgcongres.
- Maak een sociale kaart in je gemeente per domein
- Investeer tijd om elkaar te kennen. Creëer daar ook financieringsruimte voor en maak een taakverdeling (prioriteit!)
- Voorkom overlap, stimuleer samenvval.
- Iedereen bij elkaar op stage, leer elkaars systemen kennen.
- Geef initiatiefnemers vertrouwen en ruimte
- Ontwikkel als bestuurder(s) een visie, bouw daar regelmatig tijd voor in (waarom doe ik dit en hoe doe ik dit)
- Zoek medestanders op bestuurlijk niveau
- Cultuur is onderdeel van de oplossing van de zorgvraag en NIET extra. Dan kost het dus ook geen extra geld.
- Heb als bestuurders het lef/ondernemerschap om met tijdelijke potjes te starten (neem risico)
- Neem een functionele verbinder op in je organisatie

“Erken dat cultuurdeelname een bewezen interventie is. In telkens andere verschijningsvormen. Het mag hoger in medische richtlijnen gezet worden.”

“het werkt alleen maar als je de doelgroep serieus neemt én hen betreft bij (de ontwikkeling van) wat je met en voor hen wil doen.”

Twee gehonoreerde projecten uit de subsidieregeling Samen Cultuurmaken van het Fonds voor Cultuurparticipatie gaven in hun showcases inspiratie aan de zaal.

Meer weten over [Wild producties](#)?

Meer weten over het [Anderhoofd koor](#)?

“Gewoon doen. Niet eerst praten of onderzoeken of het efficiënt is, kosten bespaart en hoe iets precies aangevlogen moet worden.”

Tips om je te verdiepen

<https://www.lkca.nl/publicatie/onderzoek-cultuurparticipatie-bevordert-positieve-gezondheid/>

<https://www.lkca.nl/publicatie/krachten-bundelen-in-cultuur-zorg-en-welzijn/>

<https://www.lkca.nl/artikel/kennisdossiers-cultuurparticipatie/>

<https://www.lkca.nl/artikel/zo-zet-je-als-gemeente-cultuurbeoefening-in-en-dit-levert-het-op/>

<https://www.lkca.nl/landelijke-kennisdelingsdag-programma-cultuurparticipatie/>

<https://demos.be/blog/artistcare-een-project-tussen-kunst-en-zorg>

[New study says dancing is the best exercise to combat depression | \ The Independent](#)

<https://www.artsinhealth.nl/launch>

“Denk out of the box
qua communicatie en
organisatie-inrichting.”

Financieringsmogelijkheden via subsidieregelingen van het Fonds voor Cultuurparticipatie.

Regeling	Onderwerp	Aanvraagbedrag	Aanvraagperiode
<u>Spoor 1: Try-out</u>	Voor kleinere en kortlopende initiatieven	€ 2.500 - 25.000	2 april – 25 april 2024
<u>Spoor 2: Ontwikkeltraject</u>	Voor grotere en langlopende initiatieven met nadruk op leren en verbeteren	€ 25.000 - 125.000	2 april – 25 april 2024
<u>Open Oproep: Jongeren maken cultuur</u>	Voor initiatieven die cultuurdeelname bij jongeren (12 – 27 jaar) stimuleren en hun culturele ontwikkeling versterken in kleine/ middelgrote gemeenten en het Caribisch deel van Koninkrijk	€ 10.000 - 100.000	23 januari 2023 – 30 november 2024
<u>Open Oproep: Mentale gezondheid jongeren</u>	Voor initiatieven die jongeren actief betrekken bij kunst- en erfgoedactiviteiten. De deelname aan deze activiteiten werkt positief op de mentale gezondheid.	€ 5.000 - 25.000	30 december – 29 maart 2024
<u>Open Oproep: Jongeren en Kinderen toeslagenaffaire</u>	Voor initiatieven die culturele activiteiten toegankelijk maken voor kinderen en jongeren getroffen door de toeslagenaffaire.	Verkenning maximaal €10.000, Culturele activiteiten €125.000	29 februari 2024 – 31 december 2026

NIET ALTIJD
MAAR VERNIEUWEN
...

DOE GEWOON
WAT WERKT.

HOE KRIJG JE
GROTE MACHT-
SPELERS MEE?

CULTURELE
ZORGINTERVENTIES
ZITTEN NIET IN DE
ZORGPOLIS...

RRRAAH!

WIJ SCHRIJVEN
PILLEN VOOR
GEGEN MUZIEK-
LES.

MAAR DOKTER...
MIJN UKULE HELPT
ZO GOED TEGEN
MIJN DEPRESSIE!

UITGANGSPUNT
CULTUUR:
PLEZIER
MAKEN!

DAAR KAN
DE ZORG
NOG WAT
VAN LEREN!

DANSEN
&
BEWEGEN

MET
BTS!

OM
LICHAAAM
& GEEST
WEER MET
ELKAAR TE
VERBINDEN.

INTEGRALE
ONTMOETIJD

LEKKER
ALLE SECTOREN
SAMEN AAN
TAFEL!

PLUS
BESTUURDEES
!!!

EN
KUNSTE-
NAARS!

TIJD
MAKEN!

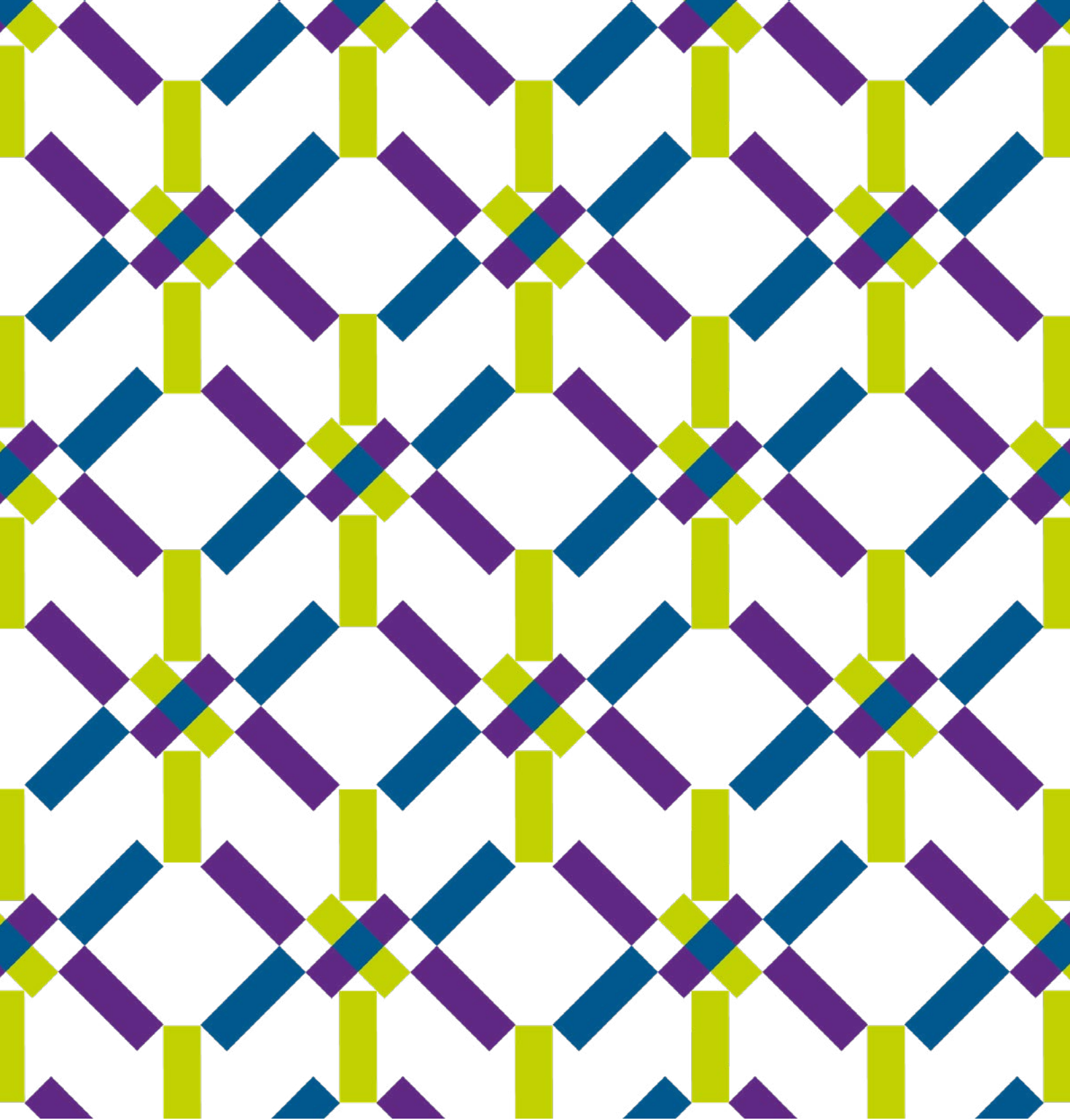
DUURZAAM
OVERLEG!

BEST PRACTISES DELEN!

CULTUUR
& WELZIJN

SAMEN
IN EEN
GEBOUW

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

programma **cultuur** **participatie**